

Yleisradio Oy
MTV3

Asiaohjelmien taustäännet estävät ikääntyneiden tiedonsaantia

TV-ohjelmat on tehty normaalikuuloisille kuluttajille. Jokaisen kuulo heikkenee ikääntyessä. Kun kuulo huononee, monet normaalilta tuntuvat asiat voivat olla haastavia. Hyvin monen iäkkään on vaikea erottaa puhetta taustamelusta. Tämä koskee myös television asiaohjelmia.

lökkäät ovat ylivoimaisesti suurin katsojaryhmä

lökkäät ja erityisesti yli 75-vuotiaat ovat television suurkuluttajia. Yli 65-vuotiaat katsovat televisiota keskimäärin viisi tuntia päivässä.

Alle 75-vuotiaista eläkeikäisistä 80 prosenttia seuraa televisio-ohjelmia päivittäin tai useana päivänä viikossa. Yli 75-vuotiaista yli 90 prosenttia seuraa ohjelmia päivittäin.

Vanhimman väestöosan television katselun intensiteetti on vain kasvanut viimeisten vuosikymmenten aikana, kun se muilla väestöryhmillä on vähentynyt. Television katselu on yksi keskeisimmistä vanhusten ajanvieton muodoista ja tärkeä osa heidän elämäänsä.¹

Ikäkuulon aiheuttama kuulonalenema eli sisäkorvan ja kuulohermon rappeumamuutokset, on yleinen ongelma. Jo yli 50-vuotiailla havaitaan selvää kuulon heikkenemistä. Joka viidennellä 70-vuotiaalla ja useammalla kuin joka kolmannella 80-vuotiaalla on ihmisten välistä keskustelua vaikeuttava kuulovika. Ikäkuulo vaikeuttaa puheen konsonanttien tunnistamista ja sanoista selvän saamista. Erityisesti näin on, jos tilanteessa on häiritseviä taustääniä.

Musiikkitehosteita lisätään hyvin yleisesti asiaohjelmiin, joko äänitäytteeksi taustalle tai tunnetta voimistamaan vaikutelman vahvistamiseksi. Taustäännet yhdistävät puheen ja musiikin yhteiseksi epäselväksi kokonaisuudeksi, jossa yksittäisten sanojen kuuleminen ja tunnistaminen on vaikeaa.

¹ (Tilastokeskus 2.5.2019: Eläkeläiset ovat television suurkuluttajia <https://www.tilastokeskus.fi/tietotrendit/artikkelit/2019/televisio-saa-kuuden-vuosikymmenen-jalkeen-yha-60-prosenttia-suomalaisista-paivittain-aarelleen/>; (Finnpanel 23.1.2019: television katselu Suomessa, TV-vuosi -tutkimus (1000 kotitaloutta, 2100 henkilöä ja 1390 tv-vastaanotinta).

Taustäänten voimakkuus haittaa merkittävästi itse asian kuulemista ja erottamista. Ongelma koskee sekä koti- että ulkomaisia ohjelmia.

Kuulokojeesta tai muista kuulemisen apuvälineistä ei ole riittävää apua: ne vahvistavat kaikkia ääniä, jolloin myös ohjelmien taustäänet kuten musiikki, voimistuu ja puheen erottuminen on yhtä vaikeaa.

Kyselytutkimukseen vastanneista 95 prosenttia kokee taustäänet häiritseviksi

Eläkeliitto ja Kuuloliitto selvittivät molempien liittojen verkkosivuilla helmi-maaliskuussa toteutetulla yhteisellä kyselyllä (n=169) taustäänten häiritsevyyttä television katselussa.

Kyselyyn vastanneet olivat aktiivisia television katsojia: 90 % heistä katsoi TV:tä päivittäin.

Vastanneista 95 prosenttia kertoi, että taustäänet häiritsevät television katselua erittäin tai melko paljon. Taustäänet johtivat myös kanavan vaihtamiseen. 40 prosenttia vastanneista vaihtoi kanavaa päivittäin taustäänten takia.

Kyselyn keskeiset tulokset ovat seuraavat:

- Vastaajista yli 65-vuotiaita oli 59 prosenttia
- Vastaajista 79 prosenttia oli naisia
- 90 prosenttia katsoi TV:tä päivittäin
- Suosituimmat kanavat olivat YLE1 ja MTV3
- Suosituimpia ohjelmatyyppejä olivat uutiset ja kotimaiset asiaohjelmat
- 91 % kokee kuulemisen vaikeuksia arjessaan silloin tällöin / usein / aina
- 95 prosenttia koki taustäänet erittäin tai melko häiritseviksi TV:n katselussa
- 98 prosenttia toivoi, että olisi mahdollista katsoa ohjelmia ilman taustääniä, ainakin osaa ohjelmatuotannosta
- 60 prosenttia käytti kotimaisten tv-ohjelmien tekstitystä
- 55 prosentilla oli käytössä kuulokojeet, 15 prosentilla sisäkorvaistutteen, 30 prosentilla ei ollut yksilöllisiä kuulemisen apuvälineitä käytössään
- Muut kuulemisen apuvälineet harvinaisia (yleisimpiä kuulokkeet TV:n katseluun tai kaulasilmukka)

Tulokset ovat kokonaisuudessaan tämän kannanoton liitteenä.

Taustääniä on minimoitava

YLE:n tulee toimintaperiaatteensa mukaisesti huolehtia ohjelmien saavutettavuudesta. Ohjelmien puheen erottuvuuden parantamisessa on kyse tiedonsaannin saavutettavuuden edistämisestä. Taustäänet -kyselyn vastaajista 66 prosenttia toivoi, että kaikkia asiaohjelmia olisi mahdollista seurata ilman taustääniä. Ilman taustääniä olevia asiaohjelmia toivovien prosenttiosuus oli suurinta iäkkäiden vastaajien joukossa.

TV-ohjelmien tilaajana sekä YLE:n että MTV3:n tulisi viestiä ohjelmien tuottajille taustääänien aiheuttamasta ongelmasta, jotta tuottajat voivat ottaa huomioon ikääntyneiden tarpeet TV-ohjelmien katselussa ja estää ongelmia ennalta. Myös muita kotimaisia kanavia tulee informoida.

Ehdotamme harkittavaksi sellaisten asiaohjelmien tuottamista, joissa ei ole taustääniä. Ehdotamme myös asiaohjelmien äänittämiseen tapaa, jolla ohjelman katselija voi halutessaan omassa vastaanottimessaan sulkea taustäänet pois päältä.

Lisäksi YLEltä tarvitaan systemaattista väestötiedottamista siitä, miten kotimaisten TV-ohjelmien tekstitys saadaan käyttöön ja miten äänen laatua voidaan kotona optimoida HD-lähettimissä. Tekstityksen erottumista tulee parantaa siten, että teksti näytetään tummaa taustapalkkia vasten.

Ohjelmien saavutettavuuden kehittämiseksi ehdotamme perustettavaksi nimenomaisesti iäkkäistä muodostettua käyttäjäpaneelia. Paneeli täydentäisi YLE:n keinoja ohjelmien saavutettavuuden edistämiseksi.

Kuluttajien on oikeus saada saavutettavia ohjelmalveluita

Ikääntyneet ihmiset ovat suuri ja koko ajan kasvava kuluttajaryhmä. Iäkkäillä on oikeus saada tarpeitaan vastaavia, saavutettavia TV-ohjelmia. Ikääntyneiden TV:n katselua tukee TV-tekstitys. Sen lisäksi tarvitaan myös ohjelmia, jossa häiritsevät taustäänet on minimoitu.

Lisätietoja: Irene Vuorisalo, vanhusasiamies, Eläkeliitto ry irene.vuorisalo@elakeliitto.fi ja Anniina Lavikainen, kehittämisspällikkö, Kuuloliitto ry anniina.lavikainen@kuuloliitto.fi

Anssi Kemppi
toiminnanjohtaja
Eläkeliitto ry

Sanna Kaijanen
toiminnanjohtaja
Kuuloliitto ry